

ռանգությունը, որը բազմակողմանիորեն արտացոլված է արևմտահայ մամուլում, հայ քաղաքային ազգագրությունն ուսումնասիրելու շատ կարևոր հնարավորություններ է ցնծեռում: Այդ մամուլի էջերում տեղ են գտել պոլսահայ գաղթօջախի հասարակական-տնտեսական կենցաղի, հոգևոր մշակույթի և սոցիալական տարբեր խմբերի ու շերտերի նկարագրությունները: Ըստ իս, այդ նյութերը կարելի է դասավորել հետևյալ կերպ:

1. Հասարակական-տնտեսական կենցաղ: Ուշագրավ են զբաղմունքներին /երկրագործություն, ձկնորսություն, արդյունագործություն, առևտուր, մտավոր աշխատանք և այլն/, նյութական մշակույթին /բնակարան, դպրոց, մանկապարտեզ, հիվանդանոց, որրանոց, եկեղեցի, գերեզմանոց, կահկարասի, փոխադրամիջոց, զգեստ, զարդարանք և այլն/, ցնտեսիքին /կազմք, ձևք և հիերարխիան, հարսանիք, ծնունդ, կտունք, հուղարկավորություն, ազգակցական համակարգ և դրանց հետ աղերսված ծիսական սովորույթներ/ վերաբերող նյութերը:

2. Պոլսահայերի սոցիալական խմբերն ու շերտերը: Որոշակիորեն ներկայացված են՝ աշխատավորները /երկրագործներ, ձկնորսներ, ևավաստիներ, մշակներ, բեռնակիրներ, արհեստավորներ և ուրիշներ/, կղերա-ամիրայական դասը /առևտրականներ, վաշխառուներ, մեծահարուստ պաշտոնյաներ, հոգևորականներ և ուրիշներ/, մտավորականությունը /ուսուցիչներ, բժիշկներ, գրողներ, լրագրողներ, դերասաններ ու երաժիշտներ, փաստաբաններ և ուրիշներ/:

3. Հոգևոր մշակույթը ևս բազմակողմանիորեն է արտացոլված /բանահյուսություն՝ ժողովրդական երգ'ը, պարեր, հեքիաթներ և այլն, ինչպես նաև խաղեր, տոներ, կրոն և հավատալիքներ, ժամանց, լեզու՝ պոլսահայ բարբառ, և առհասարակ ժողովրդական պատկերացումներ բնության և հասարակության մասին/:

ԱՐՏԱՇԵՍ ՆԱԶԻՏԱՆ

ՔԱՆԱՀՅՈՒՍՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄԱՆ-ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ ՀԱՐՅԵՐ

Ժողովրդագիտական ուսումնասիրություններում շատ կարևոր է հետազոտական մեթոդների համալիր /կոմպլեքս/ կիրառումը, զուգակցելով ազգագրության, բանահյուսության, հնագիտության և հարակից այլ մյուսների նյութերի համեմատական քննությունը:

Ներկա զեկուցման մեջ արծարծվում են բաժնեջուրների զտման ազդեցության ուսումնասիրության մի բանի հարցեր, որոնք համախառնվում են որոշ ժանրերի ծագման, տարածման ու կենցաղավարման առանձնահատկությունների որոշմանն ու լուսաբանմանը:

Ա. Ժողովրդական վեպի /էպոս/, ավանդությունների, վեպական երգերի և քնդանոթային վեպական բաժնեջուրների հետազոտության առաջնությունն ինդիաներից մեկը պատմական իրողությունների, դեպքերի ու դեմքերի անդրադարձման կամ քնդանոթի առամբ բաժնեջուրության լատինականության պրոբլեմն է, որի շուրջ սկզբունքային վեճեր են եղել և տակավին շարունակվում են:

Բ. Ժխտական բաժնեջուրության տեսակների /հարսանեկան երգ, աշխատանքային երգ, ողբ, աղոթք և այլն/ հետազոտությունն արդյունավետ կարող է լինել այդ տեսակների հետ անմիջականորեն շարակալած ազգագրական իրողությունների, երևույթների համատեղ քննությամբ, ինչպես նաև բաժնեջուրական այդ տեսակների կատարման եղանակի /մեղեդի, նվագ, պար, շարժում/ հաշվառմամբ, որով կամբողջապես այդ տեսակների ժանրային բնութագիրը՝ բովանդակության, ձևի և կիրարկման /ֆունկցիայի/ առանձնահատկություններով:

Գ. Հեքիաթների, մասնավորապես հրաշալիքներով հեքիաթների սյուժեների ծագման, ձևավորման ու տարածման հարցում, անշուշտ, մեծ դեր են խաղացել ազգագրական համայնի ծեսերն առհասարակ, նվիրագործական /ինիցիացիոն/ ծեսերը՝ մասնավորապես: Բայց համախառնական հետազոտություններում միակողմանիորեն տարվելով դրանց համայնի կողմերով, անտեսվում է հեքիաթի՝ որպես բանավոր գեղարվեստական ստեղծագործության սոցիալական դերն ու կիրարկումը:

Դ. Բանահյուսության այնպիսի տեսակ, ինչպիսին առասպելն է, անխզելիորեն և խոր արմատներով կապված է ազգագրության մի մեծ բնագավառի՝ ժողովրդական հավատքի և հավատալիքի հետ: Առասպելները, ի տարբերություն բանահյուսության մյուս տեսակների, ամբողջական տեսքով չեն հասել մեզ: Այդ պատճառով գիտական հետազոտություններում օգտագործվում են հնագույն գրական վկայությունները, բանահյուսական բեկորները, լեզվաբանության ավանդները՝ ստեղծելով առասպելների վերակառուցված ու վերականգնված /ռեկոնստրուկցիոն/ պատկերը: Ընդունելով այդ վերականգնումներն ու վերակառուցումները, պետք է նկատել, որ երբեմն անտեսվում կամ թերազնաբանվում են դիցաբանության կամ առասպելաբանության ազգային արմատներն ու ինքնուրույնությունը: